

Barn i fredelige land kan leke gjemsel og fantasere om ikke å bli funnet – fordi de alltid blir funnet.

Trygghetens latter

Karl Eldar Evang
Oslo

Trygghetens latter

Barn i fredelige land kan leke gjemsel og fantasere om ikke å bli funnet – fordi de alltid blir funnet

Det kjennes vanskelig å skrive om noe annet enn barna på Gaza nå. Vi hjemseskes av bilder av barn i blod og støv, døde barn, skadde barn, skjelvende barn uten foreldre, barn under knuste hus. Et videoklipp viser en jente som skriker at hun ser håret til moren sin stikke fram fra under et dekke mens en mann hjelpeløst sier at det ikke er henne. Ser jeg barn på fjernsynet som fortsatt lever etter bombing og fremgraving, så tenker jeg på at de kan ha indre blødninger og dødelige skader. Er familien deres utslettet; finnes noen foreldre i live? Jeg tenker at deres verden kan være lagt i grus for all framtid. En nummenhet siver inn i alt.

Barnettheten på Gaza er så stor. Israel bomber en inngjerdet barnehage. Vi er tilbake i steinalderen, skriver en innbygger på Gaza til VG. Mange av ambulansene har sluttet å kjøre, sier han. Etter israelske bombardement av boligblokker må sivile søke gjennom ruinene med bare hendene. Skadete blir fraktet med hest og kjerre. Og barna som over-

lever, blir dypt traumatiserte, det vet vi. Jeg har som psykolog møtt barn som har opplevd krig; jeg ser dem for meg når jeg skriver. Doktorgradsstipendiat Vigdis Evang, skrev i denne avisa for noen dager siden om hvordan kuttingen av vanntilførselen og påfølgende akutt vannmangel kan åpne for spredning av sykdommer som kolera.

Hva er det som foregår rett foran øynene våre? Hvordan kan verden la dette skje?

Hvordan kan vi tenke på noe annet når dette pågår innenfor Gazas stålgjerder? Er det noe som er så langt borte fra krigens redsler at trådene ikke kan vikle seg inn i hverandre? Eller er det ikke mulig?

Jeg tenker på den barnlige latteren, den som bobler som brus ut av nesen, som får barn til å riste i hele kroppen. Kanskje de velter ned av stolen. Kanskje pappa eller mamma lager en overraskende idiotisk lyd, og deretter eksploderer barnet

i en kaskade av latter. Små mager rister som tamburiner; bobler sprekker som regn på en vannflate. Klovnene som sklir på et bananskall, kroppene som gjør plutselige krumspring. Overraskelsens latter! Smittende latter bølger gjennom alle.

Eller hva med barn som leker gjemsel? Fryden ved å klare å finne et smart gjemmede, over ikke å bli funnet på mange minutter, kanskje ikke på en halv time. Og så endelig, fryden over å bli funnet, eller å velge å til slutt frivillig stikke hodet fram. For en triumf! Jeg var borte, nå er jeg her! Dere visste ikke hvor jeg var, jeg lurte dere! Jeg gjemte meg i skittentøyskurven, under alle klærne. Jeg var under sofaen hele tiden, eller jeg gjemte meg i potetkjelleren. Det tenkte ingen på. Vi var fra hverandre; nå er vi sammen igjen! Du fant meg til slutt; du ser meg nå! Kanskje dere trodde at dere aldri skulle finne meg igjen, ble dere redde, et øyeblikk?

På Halloween som nettopp er over, gikk små kroppene smilende stolte og spente med sine skremmende kostymer. Skingrende rop eksalterte i gata vår: «Vi går dit og banker på!» «Knask eller knep!» Hvin av fryd gjallet over å kunne banke på hos hvem som helst og å for en tid beherske frykten for det farlige. De blodige maskene skremmer ikke meg, for vi går i flokk og holder hender. Og jeg, jeg er like skremmende heks og zombie som noen annen! Drømmene etterpå kan bli dramatiske nok.

Dette har ikke noe med krigen å gjøre, men selvfølgelig skriver jeg om barna på Gaza når jeg skriver dette. Og du vet det. Jeg skriver også om barna som er tatt som gisler av Hamas. Liv som blir revet i stykker.

Den norske legen Hanne Edøy Lossius, som tidligere har jobbet som lege på Gaza, skriver på Facebook:

«4008 barn er drept i Gaza, 1250 barn er under sammenraste hjem i Gaza. Tallene tilsvarer 210 norske barneskoleklasser.»

Dette skriver hun på søndag, du leser dette på fredag. Tallene på døde og begravede barn vil ha økt på disse fem dagene.

Jeg ser for meg norske skoleklasser. Kanskje har jeg møtte dem på en buss eller trikk der de er ute på tur i byen. Kanskje har de alle sitrongule vester. Lange rekker med barn der de leier hver sin klas-

sekamerat. Noen heldige, kanskje de minste, får leie en lærer eller en voksen assistent. Lærerne er avslappede og blide, men samtidig har de konsentrerte, aldri hvilende blikk som passer på at antallet barn stemmer. Jeg tenker på den lange marsjen av barn gjennom Oslo på 17. mai der de voksne løper som gjeterhunder langs toget.

Psykolog Katrin Glatz Brubakk skriver i en kronikk i Adresseavisen om skadene til de barna som overlever bombingene: «Å være i overlevelsesmodus koster krefter, og det er krefter som dermed ikke kan brukes til utvikling av andre deler av hjernen som for eksempel står for struktur, planlegging og logisk tenkning.» Hun skriver videre: «Traumatiserte barn strever dessuten ofte med å regulere følelsene sine, og mange plages med mye indre uro eller at de lett blir overveldet og utagerer. Å slappe av blir nærmest umulig. Selv de veldig små barna som om noen år tilsynelatende ikke husker det marerittet de nå gjennomgår, vil bli preget.»

For mange år siden snakket jeg med den norske psykologen Helen Christie, som hadde jobbet mye på Gaza med palestinske barn. Slik jeg husker samtalen, sa hun at noe av det alvorligste tapet de palestinske barna led, var opplevelsen av ikke å lenger ha en grunnleggende tiltro til at foreldrene kunne beskytte dem mot verdens farer. Illusjonen om at foreldrene var de sterkeste i verden, gikk tapt for de små barna. De ble vitne til at husene deres ble jevnet med jorden av bulldosere av den israelske hæren og at foreldrene sto hjelpeløse og knuste tilbake med armene hengende rett ned. Den beskyttende hinnen var revet vekk. Kanskje for alltid.

I alle disse hverdagslige og kjente situasjonene med barn og voksne omsorgspersoner ligger en grunnleggende trygghet i bunn som gjør det mulig å utforske frykt og redsel. Den plutselige overraskende lyden når mor eller far nyser, eller den overraskende snublingen og tapet av balanse, den er mulig å tåle for barnet. Verden består, og mor og far overlever. De overrasker deg, men så ler de med deg. Vi kan tøyse med verden og komme unna med det, vi kan le av det farlige. Blir vi for redde, kan vi reparere i etterkant og gjenopprette balansen i livet.

Barna som leker gjemsel i et fredelig land, kan leke med tanken om ikke å bli funnet. Men de blir

nesten alltid funnet. Et sted vet de at mamma og pappa vil komme og finne dem, om ikke de andre barna finner dem i tide. I Norge tror mange av oss at det vil bli sendt ut en manngard etter oss, om vi går oss bort på fjellet, eller Røde Kors vil komme letende på snøscooter. Leken med å bli borte for godt, blir oftest ikke til alvor. Leken med å miste hverandre av syne, miste hverandre for godt, blir ikke til en knusende realitet. Dermed utvides verden for barna. Mulighetene blir flere. Tapet symboliseres gjennom leken og kan slik beseires i fantasien. Slik er det ikke i den pågående krigen på Gaza.¹

Karl Eldar Evang
psykologspesialist og psykoanalytiker

karl.eldar.evang@gmail.com

¹ Tidligere publisert i **KLASSEKAMPEN**,
Nr. 261, årgang 55. 10. nov 2023.